J. Myanmar. Acad. Arts Sci. 2019 **Vol. XVII. No. 6A**

ခေတ်ပေါ်ကဗျာများကို အဆက်အစပ်ပြု ဝေဖန်ရေးဖြင့် လေ့လာခြင်း

အောင်ဆန်း*

စာတမ်းအကျဉ်း

စာပေနယ်ပယ်တွင် ဝေဖန်ရေးသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ပညာရပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ စာပေဝေဖန်ရေးသမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် ဝေဖန်ရေးအမျိုးမျိုး ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ထိုထဲတွင် အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးလည်း တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ထိုဝေဖန်ရေးကို သတိပြုမှုနည်းသွားကြပြီ ဖြစ်သည်။ ဤစာတမ်းတွင် အဆက်အစပ်ပြု ဝေဖန်ရေးသဘောကို ဖော်ထုတ်တင်ပြပါမည်။ ထိုသဘော လက္ခဏာများဖြင့် ခေတ်ပေါ်ကဗျာများကို အလေ့လာခံပြုကာ ခေတ်ပေါ်ကဗျာများ၏ အဆက်အစပ်ပြုမှုသဘောကို ဖော်ထုတ်ဆန်းစစ်တင်ပြသွားပါမည်။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာများ၏ အရေးအဖွဲ့စွမ်းရည်ကို ဖော်ထုတ်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ – ***ဝေဖန်ရေး၊ အဆက်အစပ်ပြု၊ စီးပွားရေးအခြေခံအမြင်၊ သမိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအမြင်၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအမြင်၊ ခေတ်ပေါ်ကဗျာ။***

နိဒါန်း

စာပေဝေဖန်ရေးသည် စာပေလက်ရာကောင်းများ ပေါ်ထွန်းလာရန်အတွက် အရေးပါသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာစာပေသမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် ဝေဖန်ရေးနည်းနာများ အားနည်းခဲ့သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ထိုအားနည်းချက်ကို တတ်စွမ်းသမျှ ဖြည့်ဆည်းရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့စာပေဝေဖန်ရေးနယ်ပယ်ကိုလည်း လက်လှမ်းမီသမျှ လေ့လာရန်လည်း ရည်ရွယ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့စာပေဝေဖန်ရေးတစ်ခုဖြစ်သော အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးသဘောကို ဦးစွာတင်ပြပါမည်။ ထို့ပြင် အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေး၏ လက္ခဏာများဖြစ်သော စီးပွားရေးဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်၊ သမိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်တို့၏ သဘောကိုလည်း တင်ပြပါမည်။ ထို့နောက်တွင် ထိုအခြေခံအမြင်တို့ဖြင့် ခေတ်ပေါ်ကဗျာများ၏ အဆက်အစပ်ပြုမှုသဘောကို ဖော်ထုတ်တင်ပြပါမည်။ အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးသဘောနှင့် ခေတ်ပေါ်ကဗျာများ၏ အဆက်အစပ်ပြုမှုစွမ်းရည်ကို ဖော်ထုတ်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

* ဒေါက်တာ၊ နည်းပြ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

၁။ ဝေဖန်ရေးဟူသည်

ဝေဖန်ရေး[၁] ဟူသည် အကောင်းအဆိုး၊ အကျိုးအပြစ်ကို ခွဲခြားပြသော ပညာရပ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ အကောင်းအဆိုးကိုခွဲခြားခြင်း ဟူသည် ဝေဖန်ရေးသော့ချက် ဖြစ်သည်။ တန်ဖိုးဖြတ်ခြင်း[၂] ဟုလည်း ခေါ်နိုင်သည်။ တန်ဖိုးဖြတ်ချက်များပေးခြင်း[၃] ဟုလည်း ခေါ်နိုင်သည်။[၄] အနုပညာလက်ရာတစ်ခု၏ အကောင်းအဆိုးအကျိုးအပြစ်ကို ထောက်ပြဝေဖန်ခြင်းသည် ဝေဖန်ရေး၏အလုပ်ဖြစ်သည်ဟု ပညာရှင်များက ဆိုခဲ့ ကြသည်။

စာပေဝေဖန်ရေးဆိုသည့်အတွက် စာပေကရှေ့၊ ဝေဖန်ရေးက နောက်ကလိုက်ရသည့် သဘောရှိပါသည်။ ထိုသဘောကို တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်က–

> "စာပေ၊ စာပေသဘောတရား၊ စာပေဝေဖန်ရေး ဟူသော လုပ်ငန်းခွင် သုံးရပ်တွင် စာပေက အရင်ပေါ်ရမည်။ စာပေ ဟူသော ရှုစရာ၊ ရှုကွက်၊ ရှုအပ်သောအရာ ရှိနှင့်ပါမှ စာပေသဘောတရားတို့၊ စာပေဝေဖန်ရေးတို့ ဆိုသည့် ရှုတတ်သော အရာက နောက်မှလိုက်လာသည်။"[၅]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ စာပေကိုအခြေပြု၍ စာပေသဘောတရား၊ စာပေဝေဖန်ရေး ပေါ်ပေါက်လာပုံကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒဂုန်တာရာက စာပေဝေဖန်ရေး၏တန်ဖိုးကို–

> "စာရေးသူ စာဖတ်သူသည် များစွာ ဆက်စပ်လျက် ရှိသည်။ စာဖတ်သူ၏ စာပေအနုပညာ အဆင့်အတန်း မမြင့်လျှင် စာရေးသူသည် အဆင့်အတန်းမြင့်သော စာပေများ ရေးသားရန် ခက်ခဲပေမည်။ စာပေဝေဖန်ရေးဖြင့် ယင်းအခက်အခဲကို ဖြေရှင်း နိုင်သလောက် ဖြေရှင်းနိုင်ပေမည်။"[၆]

ဟု ဆိုပါသည်။ စာပေဝေဖန်ရေးသည် အဆင့်အတန်းမြင့်သော စာပေပေါ်ထွန်း လာရေးကို များစွာ အထောက်အကူပြုကြောင်း ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

---

[၁] Citicism

[၂] evaluation

[၃] value-judgement

[၄] ဇော်ဇော်အောင်၊ ၂၀၀၄၊ ၃၁။

[၅] ဘုန်းနိုင်(တက္ကသိုလ်–)၊ ၁၉၉၄၊ ၁၀။

[၆] တာရာ၊ ဒဂုန်၊ ၁၉၆၇၊ ၁၂၅။

ဒေါ်ခင်းနွယ်ဆွေက စာပေဝေဖန်ရေး၏ နက်နဲမှုကို–

> "စာပေဝေဖန်ရေးတွင် စာပေဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံကြွယ်ဝမှု၊ စေ့စပ်ပိုင်နိုင်မှု၊ စာပေခေတ်အစဉ်ကို ကျွမ်းကျင်စွာ ကိုင်တွယ်နိုင်မှု၊ စာပေလှုပ်ရှားမှုနှင့် တိုးတက်မှုများ၏ အရင်းအမြစ်များကို ဖောက်ထွင်းသိမြင်နိုင်သော အမြင်ရှိမှုနှင့် ဘက်စုံသော အပြန်ပြန် အလှန်လှန်၊ ညှိနှိုင်းမှုများကို ခေါ်ပေသည်။"[၁]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ စာပေနှင့်ပတ်သက်သော အတွေ့အကြုံ၊ ဝမ်းစာဖြည့်မှသာ အရာရောက်သော စာပေဝေဖန်ရေးဖြစ်မည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆရာဦးအောင်သင်းကလည်း စာပေဝေဖန်ရေးသမားတစ်ယောက် ထားရှိအပ်သည့် စိတ်ထားကို–

> "ဝေဖန်ရေးသမားတစ်ယောက်ဟာ သက်ဆိုင်ရာ စာပေ၊ ဂီတ စသည်တို့ကို ပိုမို တိုးတက်မြင့်မားလာအောင် အစွမ်းကုန် အကြံပြု တိုက်တွန်းပေးမယ်ဆိုတဲ့ ခံယူချက်မျိုး ရှိသင့်တယ်"[၂]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ ဝေဖန်ရေးဆရာတစ်ဦး ထားရှိအပ်သော ခံယူချက်သဘောကို ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် စာရေးသူ စာဖတ်သူတို့ကို အပြန်အလှန် အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေသော ဝေဖန်ရေးဟူသည့် ပညာရပ် ရှိသင့်ပါသည်။ ဝေဖန်ရေးဟူရာ၌လည်း အတွေ့အကြုံ ရင့်ကျက်သော ဝေဖန်သူများက စေတနာမှန်မှန်ဖြင့် ဝေဖန်ရန် လိုအပ်လှပါသည်။ သို့မှသာ အနှစ်သာရရှိသော စာပေအနုပညာ ပေါ်ထွန်းလာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

၂။ အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေး[၃]သဘော

၁၉ ရာစုတွင် စာပေအနုပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသကဲ့သို့ စာပေဝေဖန်အမြင်များလည်း ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့ပါသည်။ ၁၉ ရာစုတစ်ဝိုက်တွင် ပေါ်ထွန်းလာသော ဝေဖန်ရေးအမြင်မှာ အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးပင် ဖြစ်သည်။ '၁၉ ရာစုတွင် ထွန်းကားသည် ဆိုသော်လည်း ရှေးဂရိ လူ့အဖွဲ့အစည်းမှာကတည်းကပင် ရှိခဲ့ပါသည်။ အနုပညာနှင့် အတ္ထုပ္ပတ္တိ ယှဉ်တွဲလေ့လာမှုသည် (၁၉)ရာစုကပင် ရှိသည်။ သမိုင်းနှင့်ယှဉ်တွဲ

---

[၁] ဒေါ်ခင်းနွယ်ဆွေ၊ ၁၉၆၉၊ ၁။

[၂] အောင်သင်း၊ ၂၀၀၃၊ ၁၂၅။

[၃] contextual eriticism

လေ့လာမှုမှာမူ (၁၈)ရာစုကပင် ရှိသည်။'[၁] ၁၉ ရာစု သိပ္ပံပညာဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့်အတူ ပေါ်ပေါက်လာသော ဝေဖန်ရေးဖြစ်သည်။

'အနုပညာအာရုံခံစားမှုနှင့် အနုပညာဝေဖန်ရေး'[၂] ကျမ်းပြုဆရာ စတိုးနစ်ကမူ အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေး အခြေတည်ရာ အကြောင်း(၂)ရပ်ကို ဖော်ထုတ်တင်ပြခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ–

(၁) တစ်စုံတစ်ခုကို သီးခြားခွဲထုတ်၍ လေ့လာပါက ထိုတစ်စုံတစ်ခုကို နားမလည်နိုင်ပါ။ အခြားသော အကြောင်းအရာများနှင့် ဆက်စပ်ယှဉ်တွဲလေ့လာမှသာ ထိုတစ်စုံတစ်ရာကို နားလည်နိုင်သည်။[၃]

(၂) ၁၉ ရာစု အတွေးအခေါ်ရှင်များသည် အနုပညာဝေဖန်ရေးကို သိပ္ပံပညာကဲ့သို့ တိကျစေလိုသည်။[၄]

တို့ဖြစ်ကြသည်။ အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးသည် အနုပညာ၏ ပြင်ပအဆက်အစပ်များကို တိကျနိုင်သမျှ တိကျအောင်ဆက်စပ်ကာ အနုပညာ၏အရည်အသွေးကို ဖော်ထုတ်သော ဝေဖန်ရေးဟု ဆိုရပေမည်။

အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေး၏ သဘောကို ပါမောက္ခဦးတင်ရွှေက–

"အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးသည် စာပေအနုပညာလက်ရာများကို ဝေဖန်သုံးသပ်ရာတွင် အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်စပ်ဝေဖန်သော ဝေဖန်ရေး ဖြစ်သည်။ စာပေအနုပညာလက်ရာများ၏ အဆက်အစပ်တွင် အခြေအနေအရပ်ရပ်များ ပါဝင်သည်။ ထိုအခြေအနေများတွင် စာပေအနုပညာလက်ရာ ပေါ်ပေါက်လာပုံ ပါဝင်သည်။ လူမှုအဖွဲ့အစည်းကို ထိုစာပေလက်ရာ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု ပါနိုင်သည်။ စာပေအနုပညာလက်ရာများနှင့် အခြားပြင်ပ အကြောင်းအရာများ အပြန်အလှန်ဆက်နွယ်ပုံများ၊ အပြန်အလှန်ပြုမှု သက်ရောက်စေခြင်းများလည်း ပါဝင်သည်ဟု ယေဘုယျအားဖြင့် ဆိုနိုင်ပါသည်။"[၅]

---

[၁] Stolnitz, Jerome, 1960, 450.

[၂] Aesthetics Philosophy of Art Criticism

[၃] မြဝင်း၊ (ဒဿန)၊ ၂၀၀၃၊ ၄၃–၄၄။

[၄] မြဝင်း၊ (ဒဿန)၊ ၂၀၀၃၊ ၄၄။

[၅] တင်ရွှေ၊ ဦး(ပါမောက္ခ–)၊ ၂၀၀၄၊ ၄၉။

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ စာပေအနုပညာလက်ရာနှင့် ပြင်ပအကြောင်းအရာများ ဆက်နွယ်ပုံကို အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်ကာ လေ့လာဖော်ထုတ်သော ဝေဖန်ရေးဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေး၏နေရာကို ဆရာဇော်ဇော်အောင်က–

"အဆက်အစပ်ပြုလေ့လာမှုကို လုံးဝပစ်ပယ်၍မရပါ။ သူ့ဂုဏ်နှင့်သူ၊ သူ့တန်ဖိုးနှင့်သူ ရှိပါသည်။ စာပေလေ့လာမှုသမိုင်းမှာလည်း အချိန်ကြာမြင့်စွာ ရှေ့တန်းက နေရာယူထားပါသည်။"[၁]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးသည် ယနေ့တိုင် အရေးပါလျက်ရှိပုံကို ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

အဆက်အစပ်ပြု ဝေဖန်ရေးအမြင်ကို လေ့လာပါက–

(၁) စီးပွားရေးအခြေခံအမြင်[၂]

(၂) သမိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်[၃]

(၃) စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်[၄]

ဟူ၍ သုံးမျိုးခွဲခြားကာ လေ့လာသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

၂။ ၁။ စီးပွားရေးအခြေခံအမြင်

စီးပွားရေးအခြေခံအမြင်ဖြင့် ဝေဖန်ခြင်းကို ကားလ်မတ်[၅] (၁၈၁၈–၁၈၈၃)၏ အတွေးအခေါ်ကို အခြေပြုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကားလ်မတ်သည် ၁၈၁၈ ခုနှစ်၊ မေလ ၅ ရက်နေ့တွင် ဂျာမန်နယ်ပယ်ကြီးတစ်ခုဖြစ်သော ပရပ်ရှားပြည်၊ ရိုင်းလန်းဒေသရှိ ထရိယာ(ထရီ)မြို့၌ မွေးဖွားခဲ့သည်။ကားလ်မတ်သည် အိန်ဂျယ်နှင့်အတူ နာမည်ကျော် 'ကွန်မြူနစ်ကြေညာစာတမ်း'ကို ရေးသားပြီး ၁၈၄၈ ခုနှစ်တွင် စာအုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေဖြန့်ချိခဲ့ပါသည်။ ထိုစာအုပ်သည် နောင်တွင် ကွန်မြူနစ်ဝါဒ၏ အခြေခံလက်စွဲစာအုပ် ဖြစ်ခဲ့သည်။

တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်က မတ်၏ စာပေအယူအဆနှင့်ပတ်သက်၍–

[၁] ဇော်ဇော်အောင်၊ ၂၀၀၄၊ ၅၈–၅၉။

[၂] social point of view

[၃] historical point of view

[၄] psychological point of view

[၅] Karl Marx

> "လူ၏အသိစိတ် ဟူသည်မှာ လူတန်းစားအသိစိတ်သာ ဖြစ်သည် ဟူသော သဘောတရား။ ကုန်ထုတ်ဆက်ဆံရေးဘဝ[၁] ။ တွေးခေါ် မြော်မြင်ခြင်းစာပေ။ အနုပညာတို့၏ သဘာဝအသီးသီးကို ပဲ့ပြင် ကြိုးကိုင်သည် ဟူသော တရား။ ရှေးဟောင်းစာပေများမှသည် ယနေ့စာပေများ အားလုံးတို့သည် မိမိပေါ်ထွန်းရာခေတ်ရှိ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းမှ လူမှုဆက်ဆံရေးဘဝကို ရောင်ပြန်ဟပ်သည် ဟူသော သဘောတရား"[၂]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ စာပေအနုပညာတို့သည် သက်ဆိုင်ရာ လူမှုဆက်ဆံရေးဘဝများ၏ ရောင်ပြန်ဟပ်၍ ပေါ်လာသောအရာများဖြစ်ကြောင်း ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ပါမောက္ခဦးတင်ရွှေက မတ်၏အမြင်ကို–

> "လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် အဓိကနှင့် အခြေခံအကျဆုံးမှာ စီးပွားရေး ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးသည် အစစအရာရာ၏ ပင်မဖြစ်သည်။ ထိုစီးပွားရေးအဆောက်အဦအပေါ် အခြေပြုပြီး နိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စာပေ၊ အနုပညာ စသည့် အတွေးအခေါ်များလည်း ပေါ်ပေါက်လာရသည်။"[၃]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ စာပေအနုပညာတို့သည် သက်ဆိုင်ရာ လူမှုဆက်ဆံရေးဘဝများ၏ ရောင်ပြန်ဟပ်၍ ပေါ်ပေါက်လာကြခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

စတိုးနစ်က မတ်ဝါဒ၏သဘောကို–

> "မတ်၏ အခြေခံဒဿနအမြင်ကို လေ့လာသောအခါ စီးပွားရေး မောင်းနှင်အားသည် အရာရာကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့ဖြစ်၍ မတ်၏အခြေခံဒဿနအမြင်ကို စီးပွားရေး ပြဋ္ဌာန်းခံဝါဒ[၄] ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည်။"[၅]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ စီးပွားရေးသာလျှင် အရာရာ၏ အခြေခံဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

---

[၁] Life of Production Relations

[၂] ဘုန်းနိုင် (တက္ကသိုလ်–)၊ ၂၀၀၄၊ ၆၅။

[၃] တင်ရွှေ၊ ဦး(ပါမောက္ခ–)၊ ၂၀၀၄၊ ၅၃။

[၄] economic determinism

[၅] မြဝင်း၊(ဒဿန)၊ ၂၀၀၃၊ ၅၉။

စီးပွားရေးအခြေခံအမြင်ဖြင့် လေ့လာခြင်းသည် စီးပွားရေးကို အခြေခံသော အနုပညာလက်ရာများ၏ လမ်းကြောင်းကို ဖော်ထုတ်၍ အကဲဖြတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ စာရေးသူသည် စီးပွားရေးကြောင့် လူမှုအခွင့်အရေးများ ခြားနားရခြင်း၊ လူတန်းစား ပဋိပက္ခဖြစ်ရခြင်းတို့ကို ကြည့်မြင်၍ ဖိနှိပ်သူကို ဆန့်ကျင်၊ အဖိနှိပ်ခံတို့၏ဘဝကို စာနာမှုဖြင့် ရေးဖွဲ့ရမည်။ အထူးသဖြင့် အဖိနှိပ်ခံတို့ဘက်မှ ရပ်တည်ရမည် ဖြစ်သည်။ စာဆိုဖန်တီးလိုက်သော အနုပညာရပ်သည် စာဆို့ဝန်းကျင်ရှိ စီးပွားရေးဂယက်မှ ပေါ်ထွက်လာပြီး ပြည်သူလူထုကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းက အကျိုးပြုရမည် ဖြစ်သည်။

၂၊ ၁၊ ၁။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာဟူသည်

'ခေတ်ပေါ်ကဗျာဆိုသော စကားလုံး မြန်မာစာပေလောကတွင် ခေတ်စားလာသည်မှာ ၁၉၇၀ ခုနှစ်တစ်ဝိုက်က ဖြစ်သည်။'[၁] '၁၉၆၈ ခုနှစ် ဆရာမြဇင်က 'ခေတ်ပေါ်ကဗျာကြေညာစာတမ်း' ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ကို ရေးခဲ့ပါသည်။ Modern Poetry ဆိုသော အင်္ဂလိပ်စကားလုံးကို မြန်မာမှုပြုထားခြင်း ဖြစ်သည်။'[၂]

ထို့နောက်တွင် 'မောင်သာနိုး၏ ထင်းရှူးပင်ရိပ် ထွက်ပေါ်လာသည်။ အနောက်တိုင်း ကဗျာများကို ဘာသာပြန်ကာ စုစည်းထုတ်ဝေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာကို စိတ်ဝင်စားသော လူငယ်များကို ဩဇာလွှမ်းမိုးခဲ့ပါသည်။'[၃]

ဆရာမြဇင်က ခေတ်ပေါ်ကဗျာသဘောကို–

> "ကျွန်ုပ်တို့၏ခေတ်၌ ရေးသားဖွဲ့ဆိုအပ်သော ကဗျာသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ ခေတ်ပေါ်ခံစားပုံကို အခြေပြု၍ ခေတ်ပေါ်ခံစားပုံကို ဖော်ကျူးမှုသာလျှင် ခေတ်ကိုကိုယ်စားပြုသော ခေတ်ပေါ်ကဗျာ ဖြစ်သည်။"[၄]

ဟုလည်းကောင်း၊ ခေတ်ပေါ်ကဗျာ၏လက္ခဏာများကို–

"(က) ခေတ်ပေါ်ကဗျာသည် ထွေပြားသည်။ ရိုးရိုးစင်းစင်း မဟုတ်ပေ။

(ခ) ခေတ်ပေါ်ကဗျာသည် သိပ်သည်း၏။ ကျဲတဲတဲမဟုတ်ပေ။

(ဂ) ခေတ်ပေါ်ကဗျာသည် ကျယ်ဝန်းစွာ လွှမ်းခြုံ၏။ မကျဉ်းမြောင်းပေ။

---

[၁] သစ္စာနီ၊ ၂၀၀၇၊ ၁၆၊ ၁၇။
[၂] သစ္စာနီ၊ ၂၀၀၇၊ ၁၆၊ ၁၇။
[၃] သစ္စာနီ၊ ၂၀၀၇၊ ၁၈။
[၄] မြဇင်၊ ၂၀၁၇၊ ၁။

(ဃ) ခေတ်ပေါ်ကဗျာသည် ရိပ်ကာဝဲကာ ပြောသည်။ တိုက်ရိုက် မပြောပေ။

(င) ခေတ်ပေါ်ကဗျာသည် ဇကန် တရားသဘောကို ဆောင်၏။ တမင် ပြုလုပ်အပ်သော တရားသဘောကို မဆောင်ပေ။

(စ) ခေတ်ပေါ်ကဗျာသည် အကွက်သဘောဆောင်သည်။ မျဉ်းသဘော မဆောင်ပေ။ ”[၁]

ဟုလည်းကောင်း ဆိုခဲ့ပါသည်။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာ၏သဘောနှင့် လက္ခဏာကို ခြုံငုံမိစေသော ဖွင့်ဆိုချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

မျိုးသန့်က ခေတ်ပေါ်ကဗျာ၏ အကြောင်းအရာသဘောကို–

“ခေတ်ပေါ်ကဗျာတွင် အကြောင်းအရာအားဖြင့် ကျေးလက်ခံစားမှုနှင့် မြို့ပြခံစားမှုသာမက စက်မှုသိပ္ပံ သီဝရီခံစားမှုလည်း ပါဝင်နိုင် ပါသည်။”[၂]

ဟု ဆိုသည်။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာများ၏ အကြောင်းအရာသည် ခေတ်နှင့် ရင်ပေါင် တန်းနေခြင်း သဘောကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဇေယျာလင်းက ခေတ်ပေါ်ကဗျာ၏လမ်းကြောင်းကို–

“ခေတ်ပေါ်ကဗျာကို တောင်းဆိုရာတွင် ခေတ်၏လိုအပ်ချက်၊ အတတ်ပညာ လိုအပ်ချက်၊ ကမ္ဘာ့အနုပညာ စာပေလောကနှင့် ယှဉ်သော လိုအပ်ချက်တို့အပြင် ထိုခေတ်က လူငယ်ကဗျာဆရာ အချို့၏ ကဗျာအသစ်ကို အပြင်းအထန် လိုလားချက်များ ရှိခဲ့သည်။”[၃]

ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာသည် ခေတ်၏လိုအပ်ချက်၊ တောင်းဆိုချက်အရ ပေါ်ပေါက်လာပုံကို ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ခေတ်ပေါ်ကဗျာသည် ၁၉၇၀ ကာလမှ ယနေ့အထိ ခေတ်ပေါ် ခံစားမှုများကို ဖမ်းဆုပ်မရသော ကဗျာပုံသဏ္ဌာန်နှင့် ကဗျာ့အတတ်ပညာများ အသုံးပြုကာ ဆက်လက်ရေးဖွဲ့နေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

---

[၁] မြဇင်၊ ၂၀၁၇၊ ၈။

[၂] မျိုးသန့်၊ ၂၀၁၇၊ ၁၃။

[၃] ဇေယျာလင်း၊ ၂၀၁၇၊ ၂။

၂။ ၁။ ၂။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာများနှင့် စီးပွားရေးအခြေခံအမြင်

မောင်ချောနွယ်၏ ‘လူကြိုက်နည်းတဲ့ကောင်’[၁] ကဗျာတွင် ကဗျာဆရာသည် ကိုယ့်ကိုယ်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရင်း မပြည့်စုံသော ဘဝအခြေအနေကို ဖွင့်ဟထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ‘ကဗျာဆရာ ဈေးသို့သွားရာတွင် မထင်မှတ်ဘဲ မြင်ကွင်းတစ်ကွက်မြင်လိုက်ရာမှ ကဗျာအတွေးစ ရရှိခဲ့သည်။’[၂]

ထိုမြင်ကွင်းကို မြင်ကာ သူ၏ဘဝနှင့်ယှဉ်ကပ်၍–

“ဈေးထဲမှာ ကိုယ်ထည်ပြည့်ပြည့် အရသာရှိရှိ
ရေချိုငါးသလောက်ကြီးက ၁၀ ကျပ်တဲ့။
နာမည်လည်းဖျင်း၊ အဆီအသားလည်းဖျင်းတဲ့
ငဖျင်းက ၂၈ ကျပ်ဈေးတဲ့။
ဒါနဲ့ ဆိုင်ရှင်ကို မေးကြည့်မိတယ်။
ဘာဖြစ်လို့များ အရသာလည်းရှိ ကိုယ်ထည်လည်းပြည့်တဲ့
ရေချိုငါးသလောက်က ဈေးနည်းရတာလဲလို့။
လူကြိုက်နည်းလို့တဲ့။
ငါးဖျင်းကတော့ လူကြိုက်များလို့ ဈေးကြီးတယ်တဲ့။
ဟုတ်ကဲ့ မောင်ချောနွယ်ဟာ
လူကြိုက်နည်းတဲ့ကောင်။
မိုက်ရိုင်းထွားကျိုင်းလှချည်ရဲ့။
မတ်တတ်စာတောင် မဖူမလုံတဲ့ကောင်
တုံးလုံးစာ ဝေလာဝေးလို့ ခန္ဓာကိုယ်နဲ့ကောင်လေ”[၃]

ဟု ဖွဲ့သည်။ သူ၏ ဆင်းရဲမှုကြောင့် လူအထင်ကြီးလေးစားမှုမရှိပုံကို ဒိဋ္ဌလောကရှိ ငါးများ၏ တန်ဖိုးသတ်မှတ်ချက်နှင့် ဆက်စပ်ဖွဲ့ဆို ဖော်ကျူးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

---

[၁] ချောနွယ်၊ မောင်၊ ၂၀၀၄၊ ၁၅။
[၂] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၃၅။
[၃] ချောနွယ်၊ မောင်၊ ၂၀၀၄၊ ၁၅။

တစ်ခါတစ်ရံ ကဗျာဆရာသည် သူ့ဘဝကိုသူ မရှိမာန်ဖြင့် တည်ဆောက်ချင်ပုံကို–

"အပေါ်စား ရက်စတောရင့်တွေက
အလင်္ကာရတဲ့ ဆာဒင်းဟင်းချိုတွေနဲ့
သူ့ဘဝကို မတည်ဆောက်လိုဘူးတဲ့။
ဒါပေမယ့် ခက်နေပုံများ
စားပွဲပေါ်မှာ သည်ဟင်းချိုရည်တစ်ခွက်ပဲ
ပူပူနွေးနွေး ရှိလေတာ"[၁]

ဟု ဖွဲ့သည်။ ဘဝ၏မပြေလည်မှုများကြောင့် စိတ်နောက် ကိုယ်မပါနိုင်သော အခြေအနေမျိုးကို မီးမောင်းထိုးပြလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြင်ပလောကတွင် ရှိနေဖြစ်နေသည့် အခြေအနေ၊ အလင်္ကာရသော ဆာဒင်းဟင်းချိုတို့နှင့် ဆက်စပ်တင်ပြထားသည်။

တစ်ခါတစ်ရံ သူ၏ဒုက္ခကို သူတစ်ပါးမသိအောင် မြိုသိပ်ရပုံကို–

"နာကျင်တဲ့အခါ မအော်ဘဲ
ပျော်ရွှင်တဲ့အခါ ရယ်မောဖို့ နောက်မကျခဲ့ဘူး။
သူ့အတိဒုက္ခကို တစ်ဖက်လူက
သိရှိလက်ခံပေမဲ့
သူက သူ့ဒုက္ခအပေါ်
ကိုယ်ဖော့ဖော့ နေတတ်လွန်းလို့
တစ်ဝက်ကူညီစာနာမှုသာ ရရှိခဲ့သူပေါ့"[၂]

ဟု ဖွဲ့သည်။ မိမိဒုက္ခကို သူတစ်ပါးအား မဝေမျှလိုသောသဘောကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

သူ့ဘဝအပေါ် ပစ်ပစ်ခါခါ နေတတ်သောကြောင့် ချမ်းသာသူများက ကဲ့ရဲ့ကြပုံကို–

---

[၁] ချောနွယ်၊ မောင်၊ ၂၀၀၄၊ ၁၆။
[၂] ချောနွယ်၊ မောင်၊ ၂၀၀၄၊ ၁၅။

"နှစ်ပေါင်းလေးဆယ်လုံးလုံး

သူ့ဘဝသူ့အပေါ်ကျ မကောင်းခဲ့တဲ့သူလေ

မလည်မဝယ်နဲ့ အနေအထိုင်မတတ်ဘူးလို့

ရင်ဘက်ဆွဲကြိုးနဲ့ ကောင်တွေရဲ့ ဝေဖန်ခံရလှပေါ့"[၁]

ဟု ဖွဲ့သည်။ လူဆင်းရဲလျှင် ကဲ့ရဲ့ခြင်း မလွတ်တတ်ပုံကို တွေ့နိုင်သည်။

မောင်ချောနွယ်၏ လူကြိုက်နည်းတဲ့ကောင်ကဗျာသည် ဆင်းရဲလျှင် လူကြိုက်နည်းတတ်ပုံကို ဖော်ကျူးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲခြင်းကြောင့် ခံစားရသော ခံစားမှုများကို ကဗျာအနုပညာအဖြစ် ပုံသဏ္ဍာန်ပြောင်းကာ တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကဗျာဆရာက သူ၏ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ဆင်းရဲသောဘဝများကို ဖွင့်လှစ်ပြခဲ့ခြင်းကြောင့် ကဗျာဆရာ ဖြတ်သန်းနေရသောခေတ်၏ ဆင်းရဲသား အခြေခံလူတန်းစားများအပေါ် ပတ်ဝန်းကျင်က မြင်ပုံရှုပုံကိုလည်း မြင်တွေ့စေနိုင်ခဲ့ပါသည်။ စီးပွားရေးသည် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သည်ဟူသော သဘောကို ဆင်ခြင်နိုင်သည့် ကဗျာတစ်ပုဒ် ဖြစ်ပါသည်။ သူ့ခေတ်တွင် အမှန်တကယ် တွေ့မြင်နေရသော ခေတ်သရုပ်နှင့် ဆက်စပ်ရေးဖွဲ့ခြင်းဖြင့် ဘဝသရုပ်ဖော်ကဗျာ ပီသစေသည်။

မောင်အောင်ပွင့်၏ 'ပုရွက်ဆိတ်များရဲ့ သာရေးနာရေး ပဏာမအစီရင်ခံစာ'[၂] ကဗျာတွင်လည်း လူတန်းစားမတူညီမှုမှ ပေါက်ဖွားလာပုံကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဤကဗျာသည် 'ကဗျာဆရာ အကျဉ်းထောင်ထဲ ရောက်ရှိနေစဉ် ၁၉၇၈ ခုနှစ်က စတင်၍ စိတ်လှုံ့ဆော်မှုရခဲ့သည်။'[၃] 'ကဗျာဆရာ အဖော်ရရှိသွားသည်။ သူ့အဖော်မှာ အကျဉ်းခန်းထဲရှိ ပုရွက်ဆိတ်များပင် ဖြစ်သည်။ ပုရွက်ဆိတ်တို့သည် ရပ်နားသည် မရှိ။ တစ်သွားတည်း သွားနေသူများ ဖြစ်သည်။ ဝီရိယအမြဲစိုက်နေသူများ ဖြစ်သည်။ အရာရာကို ကျော်လွှားနိုင်သူများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံလူတန်းစားကို ပုရွက်ဆိတ်ဖြင့် ထပ်တူပြုရေးဖွဲ့ထားသည်။'[၄]

ကဗျာတွင် ပုရွက်ဆိတ်တို့သည် တောင်တန်းကျော်နိုင်ကြောင်း၊ မိုးရွာရေကြီးမည်ကို ကြိုသိနိုင်ကြောင်း၊ တွင်းမည်မျှနက်နက် ဆင်းနိုင်ကြောင်း၊ ရေကြီးပါက အိမ်ခေါင်မိုးကပ်၍လည်း နေနိုင်ကြောင်း၊ လူများက မည်သို့နှိပ်စက်နှိက်စက်

---

[၁] ချောနွယ်၊ မောင်၊ ၂၀၀၅၊ ၂၀။

[၂] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၄၀။

[၃] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၄၁။

[၄] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၄၁။

မျိုးမပြုန်းနိုင်ကြောင်း၊ ဒိုင်နိုဆောတို့နှင့် ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်ခဲ့ကြောင်း၊ ရေထဲဖောင်ဖွဲ့ ကူးကူး၊ ထမင်းလုံးကို ဝိုင်းဖွဲ့သယ်သယ် အလွန်စည်းလုံးကြကြောင်းများကို ဖွဲ့ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်လုပ်အားကိုသုံး၊ စည်းစည်းလုံးလုံးဖြင့် နေကြပုံကို အားရဖွယ် တွေ့နိုင်ပါသည်။

ထိုသို့ လှုပ်ရှားနေသောကြောင့် ကျန်းမာရေးကောင်းမွန်နေပုံကို–

> "ပုရွက်ဆိတ်များ ကျန်းမာရေး သွေးတိုးဖြစ်ခဲတယ်။ ပုရွက်ဆိတ် တွေမှာ ဗိုက်ရွဲတာမရှိ။ မေးစေ့နှစ်ထပ်နဲ့ အသားလတ်တဲ့သူ မရှိ"[1]

ဟု ဖွဲ့သည်။ ပုရွက်ဆိတ်များသည် ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ ရုန်းကန်ရသော်လည်း ဇိမ်ခံမှု မပြုနိုင်ပုံကို–

> "ပုရွက်ဆိတ်များ ဖွားသေစာရင်းမှန် ထုတ်ပြန်ဖို့မလို
> ပုရွက်ဆိတ်အပေါင်းဟာ
> ဝတ်ကောင်းစားလှမဝတ်ရလို့ ဘာမှမဖြစ်ဘူး
> နိုင်ငံခြားဖိနပ်မဝတ်ရလည်း ဘာမှမဖြစ်ဘူး
> ပုရွတ်ဆိတ်အပေါင်းဟာ
> အိမ်သာကောင်းကောင်းမလို
> ဆေးရုံကောင်းကောင်းမလို
> ကျောင်းကောင်းကောင်းမလို
> ပုရွက်ဆိတ်တွေဟာ လေဘာထပ်စရာမလို
> ပုရွက်ဆိတ်တွေဟာ ဒေါက်တာဇီးဗားဂိုးကိုမသိ"[2]

ဟု ဖွဲ့သည်။ ပင်ပန်းသော်လည်း ဇိမ်မခံနိုင်သော အခြေခံလူတန်းစားများ၏ဘဝကို တွေ့မြင်စေခဲ့ရသည်။ ပုရွက်ဆိတ်လောကတွင် လိုအပ်ချက်နည်းပါးသည့်အလျောက် ပကာသနမလိုအပ်ပုံကို တင်ပြရာ၌ ဒိဋ္ဌလောကရှိ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ဂုဏ်ပကာသန လွှမ်းသည့် လိုအပ်ချက်များနှင့် တင်ပြရေးဖွဲ့ထားသည်။ ပုရွက်ဆိတ်လောကကို

[1] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၄၀။
[2] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၄၀။

လူ့လောကနှင့် တင်စားရေးဖွဲ့ထားသည်။ အဆက်အစပ်ဝေဖန်ရေးအမြင်နှင့်ကြည့်လျှင် ဒိဋ္ဌဓမ္မလူ့လောကနှင့် ဆက်စပ်ရေးဖွဲ့၍ ပုရွက်ဆိတ်လောကသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်လာသည်။ ပုရွက်ဆိတ်လောကကို ပြ၍ လူသားတို့ကို အသိပေးထားသည်။

နောက်ဆုံးတွင် အနိမ့်ခံ ပုရွက်ဆိတ်များ၏ဘဝကို–

"ပုရွက်ဆိတ်တွေရဲ့ခြေရာ မြေမှာမထင်ပေါင်

ပုရွက်ဆိတ်များကိုပုံချ သုညပုံအလယ်ကောင်မှာ

ဘယ်အကောင် ဖွတ်အတင်းသွတ်သွင်းသွားခဲ့သလဲ

အလို... ပုရွက်ဆိတ်တစ်ကောင် ပိန်ညှောင်ညှောင်နဲ့

တံခါးပေါင်ပေါ်မှာ

အတော်စတိုင်ပဲ့တဲ့ ယိုင်နဲ့နဲ့နေ့ပေပဲ"[၁]

ဟု ဖွဲ့ခဲ့သည်။ ပုရွက်ဆိတ်များ၏ မတောက်ပြောင်ပုံကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

ကဗျာဆရာသည် ပုရွက်ဆိတ်ဘဝကို အခြေခံလူတန်းစားဘဝနှင့် ထပ်တူ ပြုကာ တင်စားရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။ ပုရွက်ဆိတ်တို့၏ဘဝမှတစ်ဆင့် အခြေခံလူတန်းစား တို့သည် ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ ရုန်းကန်၊ ဆင်းရဲစွာ အသက်မွေးရသော်လည်း ဖိမ်လည်း မခံနိုင်၊ အထောက်အပံ့လည်း ကင်းဝေးကာ အနိမ့်ခံ မလှမပဘဝကို မြင်တွေ့စေ ခဲ့ရသည်။ ကဗျာဆရာသည် ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ အခြေခံလူတန်းစားများ၏ဘဝကို တွေ့မြင်ကာ အခြေခံလူတန်းစားများ၏ မပြည့်စုံသောဘဝကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ ဘာမှမရှိသောကြောင့် ဘာမှမလိုသော အခြေအနေကိုလည်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ကဗျာဆရာ ဖြတ်သန်းနေရသော ခေတ်ကို ထင်ဟပ်မြင်ယောင်စေခဲ့ရသည်။ အခြေခံလူတန်းစား တို့၏ လူမွေးလူတောင်မပြောင်နိုင်သည့် ဘဝအခြေအနေများကို ပေါ်လွင်စေသည့် ကဗျာတစ်ပုဒ် ဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်ကိုခံစားရေးဖွဲ့ထားရာတွင် ခေတ်၏ စီးပွားရေးနှင့် ထိုစီးပွားရေးအောက်မှ ဆင်းရဲသားလူတန်းစား၏ ဘဝများကို ဖွဲ့ဆိုထားသည်။

၂။ ၂။ သမိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်

သမိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်သည် ပြင်သစ်ဝေဖန်ရေးနှင့် သမိုင်းပညာရှင် ဟစ်ပိုလိုက်တေနီ[၂] (၁၈၂၈)–၁၈၉၃)၏ အတွေးအခေါ်ကို အခြေပြုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

---

[၁] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၄၀။

[၂] Hippolyte-Taine

ဟစ်ပိုလိုက်တေနီသည် ကားလ်မတ်နှင့် ခေတ်ပြိုင် ထင်ရှားခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ 'ဟစ်ပိုလိုက်တေနီကို ပြင်သစ်နိုင်ငံ၊ ဘောဇီးယားမြို့၊ အာဒန်းနက်တွင် ၁၈၂၈ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၁ ရက်နေ့၌ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။'[၁] တေနီသည် ပလေတို၏ စရိုက်သဘာဝ ကျမ်းဖြင့် ဒေါက်တာဘွဲ့ ရရှိခဲ့သူဖြစ်သည်။

ဟစ်ပိုလိုက်တေနီက အနုပညာသည် လျှို့ဝှက်ဆန်းကျယ်သော အရာတစ်ခု မဟုတ်ဘဲ အနုပညာရှင်၏ စိတ်ကူးစိတ်သန်းက ပေါ်ထွက်လာသောအရာဟု ယူဆသည်။ ထိုစိတ်ကူးစိတ်သန်းမှာ အလိုအလျောက် ပေါ်လာသည်မဟုတ်ဘဲ သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားများ၏ ပံ့ပိုးမှုကြောင့်ဖြစ်ကြောင်းကို ဤသို့ဆိုခဲ့သည်။

> "အနုပညာသည် အနုပညာရှင်၏ ပင်ကိုဉာဏ်မှ အလိုအလျောက် ထွက်ပေါ်လာသော ပစ္စည်းတစ်ခုမဟုတ်ဘဲ လူမျိုး[၂]၊ ပတ်ဝန်းကျင်[၃]၊ ခေတ်[၄] တို့၏ ထင်ဟပ်ချက်မှ ထွက်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းသုံးမျိုးသည် အနုပညာတစ်ခုအတွက် လုံလောက်သော အခြေခံဖြစ်သည်။"[၅]

စာပေအနုပညာဟူသည် လျှို့ဝှက်ဆန်းကြယ်သောအရာ မဟုတ်ဘဲ လူမျိုး၏ ပတ်ဝန်းကျင်၊ ခေတ်တို့၏ တိုက်ခတ်လှုံ့ဆော်မှုမှ ထွက်ပေါ်လာသော အရာသာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ 'လူမျိုးဆိုသည်မှာ ဝါသနာထုံ၊ မျိုးရိုးဗီဇ၊ စိတ်နေစိတ်ထားအစဉ် ဖြစ်သည်။'[၆] ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုရာ၌ မိမိပတ်ဝန်းကျင်သာမက 'တခြား လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဩဇာသက်ရောက်မှုများ၊ လူမှုဖိအားပေးမှုများ၊ စစ်စသည်'[၇] ပါဝင်သည်။ 'ခေတ်ဆိုသည်မှာ သီးခြားသမိုင်းကာလကို ပြောဆိုသော သတ်မှတ်ချက် ဖြစ်သည်။'[၈]

ဆရာမြသန်းတင့်က သမိုင်းနှင့် စာပေဆက်စပ်မှုသဘောကို–

---

[၁] The New Encyclopedia Britanmica Volume, 7, 1975, 992-993.

[၂] race

[၃] surrounding

[၄] epoch

[၅] တင်ရွှေ၊ ဦး(ပါမောက္ခ–)၊ ၂၀၀၄၊ ၇၁။

[၆] တင်ရွှေ၊ ဦး(ပါမောက္ခ–)၊ ၂၀၀၄၊ ၇၂။

[၇] တင်ရွှေ၊ ဦး(ပါမောက္ခ–)၊ ၂၀၀၄၊ ၇၂။

[၈] တင်ရွှေ၊ ဦး(ပါမောက္ခ–)၊ ၂၀၀၄၊ ၇၂။

"အကြောင်းကိစ္စတစ်ခုခုကို ခြေခြေမြစ်မြစ် သိချင်ရင် သမိုင်းနဲ့ ကင်းကွာပြီး ကြည့်လို့မရပါဘူး။ သမိုင်းနောက်ခံနဲ့ အမြဲ ဆက်စပ် ကြည့်မှသာ အမှန်ကို သိနိုင်ပါတယ်"[၁]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ စာပေကိုလေ့လာပါက သမိုင်းကို လျစ်လျူပြု၍ မရစကောင်းသော သဘောကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

တေနီ၏ သမိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအမြင်သည် စာပေအနုပညာကို လူမျိုး၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ ခေတ် ဟူသော သမိုင်းဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုဖြင့် ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်ကာ ချဉ်းကပ်လေ့လာသော နည်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။ အနုပညာရှင် ဖန်တီးသော အနုပညာရပ်တွင် လူမျိုး၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ ခေတ်တို့ ဆက်စပ်ပါဝင်ပြီး ထိုအရာတို့ကို ဖော်ထုတ်လေ့လာခြင်းဖြင့် အနုပညာရပ်၏တန်ဖိုး မြင့်တက်လာလိမ့်မည်ဟု ဆိုပါသည်။

၂၊ ၂၊ ၁။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာများနှင့် သမိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်

သုခမိန်လှိုင်၏ 'ငှက်ပျောသီးစားသူများသို့'[၂] ကဗျာတွင် ပြဿနာမဟုတ် ပြဿနာရှာတတ်သော လူတို့ကို သတိပေးဟန်ဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားသည်။

"လမ်းမအနက်ရောင်ပေါ်မှာ
ငှက်ပျော်ခွံ မပစ်ပါနဲ့။
ဆူကာနို၊ နစ်ဆင်
ဂွန်ဆင်၊ ဒေါက်တာနိုး
ဘားဒိုး၊ ဂိုးလ်ဖင်းဂါးတို့
နင်းမိသွားလျှင် အရေးမကြီးပါ။
ဆီးသီးရောင်းသူလေး
ဆေးလိပ်သမလေး၊ ကျေးရွာသူလေး
မြို့ကျောင်းသူလေးများ
နင်းမိသွားလျှင်၊ သနားစရာ။"[၃]

---

[၁] မြသန်းတင့်နှင့်အများ၊ ၂၂၃၊ ၆၈။
[၂] သုခမိန်လှိုင်၊ ၂၀၁၄၊ ၂၅။
[၃] သုခမိန်လှိုင်၊ ၂၀၁၄၊ ၂၅။

ကဗျာဆရာသည် လမ်းမကိုထင်ရှားစေရန် 'လမ်းမအနက်ရောင်' ဟု သုံးခဲ့သည်။ လမ်းမအနက်ရောင် ဆိုသည့်အတွက် သန့်ရှင်းသောလမ်းမဟု ဆိုလိုရာရောက်သည်။ ထိုလမ်းပေါ်တွင် စားပြီးသားငှက်ပျောခွံကို မပစ်ပါနှင့် ဆိုသည့်အတွက် မိမိကြောင့် သူတစ်ပါး ဒုက္ခမရောက်စေရန် သတိပေးတားမြစ်နေသည့်ကြားကပင် အပြစ်ရှာတတ်ကြသည်။

မိမိပေးမိသောဒုက္ခသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် နာမည်ဆိုးနှင့် ကမ္ဘာကျော်သည့် အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတ ဆူကာနို၊ အမေရိကန်သမ္မတများဖြစ်သည့် နစ်ဆင်နှင့် ဂျွန်ဆင်၊ ရုပ်ရှင်လောကမှ နာမည်ကျော်လူဆိုးများဖြစ်သည့် ဒေါက်တာနိုး၊ ဘားဒိုး၊ ဂိုးလ်ဖင်းဂါး တို့ကဲ့သို့သောလူများ ဒုက္ခရောက်ကြလျှင် နစ်နာမည်မဟုတ်ပေ။ အပြစ်ကင်းသော ဆီးသီးသည်လေး၊ ဆေးလိပ်သမားလေး၊ ကျေးရွာသူလေး၊ မြို့ကျောင်းသူလေးတို့ နင်းမိလျှင် သနားစရာ ဖြစ်သွားပေလိမ့်မည်။ ကဗျာဆရာသည် ယနေ့ခေတ် ဖြတ်သန်းနေကြသော လူတို့၏ ဘယ်သူသေသေ ငတေမာရင်ပြီးရော တစ်ကိုယ်ကောင်းစိတ်ကြောင့် မနစ်နာသင့်သူများ နစ်နာနေကြသည်ကို မြင်တွေ့ပြီး ရေးဖွဲ့ခဲ့ဟန်ရှိပါသည်။ မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အားနည်းယိုယွင်းပုံကို ဖော်ကျူးရာတွင် ကမ္ဘာ့အဖြစ်အပျက်နှင့် ဆက်စပ်ကြည့်မှသာ အဓိပ္ပာယ်ပေါ်လွင် ခံစားမှုပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အခြားလူအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဩဇာသက်ရောက်မှုနှင့် ဆက်စပ်ကာ ရေးဖွဲ့ထားသော ကဗျာတစ်ပုဒ်ပင် ဖြစ်သည်။ အရင်းရှင်လူတန်းစား၊ အထက်တန်းလွှာ လူတန်းစားတို့အတွက် ဒုက္ခမဖြစ်နိုင်သော်လည်း ဆင်းရဲသားလူတန်းစားအတွက်မူ ကြီးစွာသော ဒုက္ခ ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို ထင်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဆက်စပ်ဖွဲ့ပြခြင်းကြောင့် ပို၍ထင်ရှားစေသည်။

အောင်ဘညို၏ 'သိကြားသာသနာ ၂'[၁] တွင် ခေတ်ကိုထင်ဟပ်ကာ ရေးဖွဲ့ထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ သိကြားသာသနာသည် မကောင်းသူပယ်၊ ကောင်းသူကယ်သော သဘောရှိသည်။ ကဗျာဆရာကမူ ပြောင်းပြန်ဖြစ်နေသော သဘောတွေ့မြင်နေရပုံဖြင့် ဖွဲ့သည်။

"ငါတို့ရဲ့ သိကြားသာသနာမှာ

ကြမ်းပိုးက လိပ်ဖြစ်လို့

ဖွတ်က မိကျောင်းဖြစ်လို့။

မုသားစကားတွေက

---

[၁] အောင်ဘညို၊ ၂၀၁၆၊ ၃၆။

ရွှေရောင်ထလို့
မုသားစကားတွေက
လူရာဝင်လို့။
ပွဲနေပွဲထိုင် အပြုံးတွေက
ရောင်းကောင်းလို့
လူလိမ်က
ပညာရှိယောင်ဆောင်လို့
မြေခွေးက
ဥပုသ်ရက်ရှည်စောင့်လို့။
ဓားပြက
လမ်းဆုံလမ်းခွမှာ
စတုဒီသာကျွေးလို့
သားသတ်သမားက
ဘုရားတည်လို့
သြော် ...
ငါတို့ရဲ့ သိကြားသာသနာမှာ ...။"[၁]

ကဗျာဆရာက သိကြားသာသနာဆိုသော်လည်း ကြမ်းပိုးကိုလိပ်ဖြစ်အောင် ပြောသူများ ပေါ်နေကြောင်း၊ ဖွတ်တွေ မိကျောင်းဖြစ်ကာ မြစ်ထဲဆင်းကြသောကြောင့် မြစ်မချမ်းသာတော့ကြောင်း၊ မုသားစကား တွင်တွင်ပြောနေသူများ ကြီးပွားကာ လူရာဝင်နေကြကြောင်း၊ ဟန်လုပ်ပြုံးပြတတ်သူများ မျက်နှာပွင့်နေကြကြောင်း၊ လိမ်တတ်သူများက ပညာရှိယောင်ဆောင်နေကြကြောင်း၊ ကောက်ကျစ်တတ်သူများက သာသနာရေး အလုပ်လုပ်နေကြကြောင်း၊ အနိုင်အထက်ပြုတတ်သူများက အလှူကြီး ပေးနေကြကြောင်း၊ သတ်ဖြတ်တတ်သူများက ဘုရားတည်နေကြကြောင်း ဆိုပါသည်။ ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံရေး အခြေအနေ၊ လူမှုရေးအခြေအနေကို မြင်တွေ့ကာ သွယ်ဝိုက်ပြောတတ်သော ခေတ်ပေါ်

[၁] အောင်ဘညို၊ ၂၀၁၆၊ ၃၆။

ကဗျာ့အတတ်ပညာဖြင့် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား၊ စကားပုံ၊ ဆုံးမစာများကို အခြေခံ၍ ခေတ်ပေါ်ခံစားမှုဖြင့်ဖွဲ့ကာ ခေတ်ကို ထင်ဟပ်နိုင်သော ကဗျာတစ်ပုဒ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဒိဋ္ဌလောကဖြစ်ရပ်များကို ပုံကြီးချဲ့ဖွဲ့ဆိုပြခြင်းဖြင့် ခေတ်ပုံရိပ်ပေါ်လွင်လာသည်။

ကိုရွှေး၏ 'ရန်ကုန်ကို အလစ်မပေးနဲ့'[၁] ကဗျာတွင် ယနေ့ခေတ် ရန်ကုန်၏ အခြေအနေကို ဖော်ကျူးထားသည်။ ရန်ကုန်ကိုစောင့်ကြည့်ရင်း မြင်နေရပုံများကို ဤသို့ဖွဲ့သည်–

"ရန်ကုန်မှာမင်း
အရိပ်ခိုခဲ့ဖူးတဲ့ သစ်ပင်ကြီးမရှိတော့ဘူး
အထင်ကရဖြစ်ခဲ့တဲ့ အဆောက်အဦကြီး မရှိတော့ဘူး
ငါတို့ဆော့ကစားခဲ့တဲ့ ဘောလုံးကွင်းကြီးထဲမှာ
ကွန်ဒိုမှိုပွင့်ကြီးတွေ ထိုးထွက်လာပြီ
လမ်းပေါ်မှာ ကားတွေကျပ်နေရုံမျှမက
ဘုရားပေါ်မှာလည်း ဘုရားတွေကျပ်နေတာပဲ သူငယ်ချင်း
ရန်ကုန်ကို အလစ်ပေးလို့မရတော့ဘူး
ဘယ်သူတွေပေးလို့ ဘယ်သူတွေယူမှန်းမသိတဲ့ နေရာတွေမှာ
တံတိုင်းအမြင့်ကြီးတွေခတ်လို့ ပွဲတော်ကြီးတွေကျင်းပလို့
လင်းတဆွဲတဲ့ အသားတွဲလို ရန်ကုန်ဟာ အပိုင်းပိုင်းအတစ်တစ်ပဲ
အသားသည်ရဲ့ စဉ်းတီတုံးပေါ်မှာ ရန်ကုန်ဟာ ထခုန်နေတယ်
လူလူချင်း အမဲလိုက်တာလည်း ရန်ကုန်ပဲ
လူလူချင်း အစာခွံ့တာလည်း ရန်ကုန်ပဲ။
ရန်ကုန်ကို အလစ်မပေးနဲ့
မျက်တောင်တစ်ချက်ခတ်လိုက်ရင် မင်းရပ်ကွက်ကို
ခြံစည်းရိုးခတ်သွားမယ်၊ တံတိုင်းပတ်သွားမယ်

[၁] ရွှေး၊ ကို၊ ၂၀၁၆၊ ၂။

ရန်ကုန်ကို အလစ်မပေးနဲ့။
ရန်ကုန်ဟာ ခဏခဏ ဆန္ဒပြတယ်
ရန်ကုန်ဟာ ခဏခဏ မီးပြတ်တယ်
ရန်ကုန်ကို ဟက်တက်ကွဲနေတဲ့မျက်နှာနဲ့
လက်ပံတောင်းတောင်ရောက်လာတယ်
ရန်ကုန်ကို အသက်ငင်နေတဲ့ ဧရာဝတီရောက်လာတယ်
ရန်ကုန်ကို အခမ္ဘအသိမ်းခံရတဲ့ လယ်ယာမြေတွေရောက်လာတယ်
ရန်ကုန်ကို မငြိမ်းချမ်းသေးတဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးတွေ ရောက်လာတယ်
လူတွေရဲ့အပူတွေဟာ ဆူးလေဘုရားဆီ စီးဆင်းသွားတယ်
ရန်ကုန်က မှော်ဆရာရဲ့ပဝါလို
တစ်ချက်ခါလိုက်ရင် ချိုးဖြူငှက်တွေ ထပျံသွားတယ်
တစ်ချက်ခါလိုက်ရင် သွေးစိမ်းရှင်ရှင် ဖြာဆင်းသွားတယ်
ရန်ကုန်ဟာ ခေတ်မီတယ်ဆိုပဲ
ရန်ကုန်ဟာ ခေတ်ကျော်တယ်ဆိုပဲ
ရန်ကုန်ဟာ ခေတ်လွန်တယ်ဆိုပဲ
ကြည့်
ရန်ကုန်ဟာ စကတ်အတိုကို ထပ်ဖြတ်ပြီး ခွဲဝတ်တော့
ရင်လေးပေမယ့် ငေးမိတယ်"[၁]

ယနေ့ခေတ် ရန်ကုန်သည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ သဘာဝ အရင်းအမြစ်တို့ကို တန်ဖိုးမထားနိုင်တော့ဘဲ စီးပွားရေးကိုသာ အလေးပေးလုပ်ဆောင်နေကြသည်။ လည်သူနိုင်သူများ စားစတမ်းဖြင့် ရန်ကုန်ကို အကျည်းတန်အောင် လုပ်နေကြကြောင်း ဆိုသည်။ တစ်ဖက်ကလည်း ရန်ကုန်သည် အကြီးဆုံး၊ အဖွံ့ဖြိုးဆုံးမြို့ ဖြစ်သည်နှင့် အညီ အရေးကိစ္စမှန်သမျှတို့ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် စုရပ်မြို့လည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း အရေးဆိုစရာမှန်သမျှ ရန်ကုန် ဆူးလေတစ်ဝိုက်တွင် စုရုံး၍ အရေးဆို

[၁] ရွှေး၊ ကို၊ ၂၀၁၆၊ ၂–၃။

တတ်ကြသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ ပူပင်သောကမှန်သမျှ လိုရာမှန်သမျှ ဆူးလေဘုရားဆီ စီးဆင်းသွားသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ရန်ကုန်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးကိုလည်း ဖော်ဆောင်နိုင်သကဲ့သို့ ဆူပူမှုအဓိကရုဏ်းကိုလည်း ဖန်တီးနိုင်သည်။ ရန်ကုန်သည် ခေတ်မီရုံမက၊ ခေတ်ကို ကျော်လွန်နေသည်ဟုလည်း ဆိုပါသည်။ ရန်ကုန်သည် မြန်မာ့အရေးကိစ္စမှန်သမျှအတွက် အချက်အချာကျသော မြို့ဖြစ်သည်။ ရန်ကုန်သည် လည်သူစားစတမ်းဖြင့် ကြီးပွားနေသူများ ပြည့်တင်းနေသော မြို့လည်း ဖြစ်သည်။ လက်ပံတောင်းတောင် ကြေးနီစီမံကိန်းအရေး၊ လယ်ယာမြေများ အဓမ္မသိမ်းခံရသည့်အရေး၊ ဇရာဝတီမြစ်ဆုံစီမံကိန်းအရေး စသည်တို့အတွက် စုဝေးဆောင်ရွက်ရာ မြို့လည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရန်ကုန်မြို့ကို လည်သူစားစတမ်းတို့၏ လက်ထဲ မပါရန် ကာကွယ်ရမည်။ ရန်ကုန်ကို အလစ်မပေးဘဲ စောင့်ရှောက်ကာကွယ်ရမည် ဆိုထားပုံ ခေတ်နှင့်ဆီလျော်လှသည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ကဗျာဆရာသည် ယနေ့ခေတ် ရန်ကုန်ကိုခံစားရင်း ကဗျာစုတ်ချက်ဖြင့် ပုံဖော်လိုက်သောအခါ ရန်ကုန်၏ပုံရိပ်သည် အထင်းသား ပေါ်လွင်လာခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၂။ ၃။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်

စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်သည် စိတ်ပညာရှင် ဆန်ဂမန်ဖရိုက်[၁] (၁၈၅၆–၁၉၃၉)၏ စိတ်ပညာသဘောကို အခြေပြု၍ စာပေအနုပညာကို လေ့လာသော ဝေဖန်ရေးအမြင်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ 'ဆစ်ဂမန်ဖရိုက်သည် ၁၈၅၆ ခုနှစ်၊ မေလ ၆ ရက်နေ့တွင် မွေးဖွား၍ ရဟူဒီမျိုးရိုးမှ ဆင်းသက်သော ဩစတြီးယားနိုင်ငံသားဖြစ်သည်'[၂] ဖရိုက်၏ အရေးပါဆုံးသော တွေ့ရှိချက်မှာ စိတ်တို့တွင် မသိစိတ်ဟူ၍လည်း ရှိသည်ဟူသော အချက်ပင် ဖြစ်သည်။[၃]

ဒေါက်တာကျော်စိန်က ဖရိုက်၏ စိတ်ပညာသဘောကို–

> "အိပ်မက်တို့ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ဘဝ အတွေ့အကြုံတို့နှင့် ဆက်စပ်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရမည်။ အဘယ် ကြောင့်ဆိုသော် အကြောင်းမဲ့သင်္ကေတ[၄] ဟူ၍ မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။"[၅]

---

[၁] Sigmad Freud

[၂] မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ(၇)၊ ၁၉၆၃၊ ၂၁၂။

[၃] မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ(၇)၊ ၁၉၆၃၊ ၂၁၂။

[၄] univversal symbolism

[၅] ကျော်စိန်၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၀၊ ၁၇။

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ အိပ်မက်သည် အိပ်မက်မက်သူ၏ဘဝနှင့် ဆက်စပ်သကဲ့သို့ စာပေ အနုပညာကို စာရေးသူ၏ဘဝနှင့် ဆက်စပ်လေ့လာသင့်ပုံကို ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

စတိုးနစ်က–

> "စိတ်ပညာသည် လူသား၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် စေ့ဆော်မှုများကို လေ့လာသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ပြဇာတ်၊ ဝတ္ထု၊ စာပေ၊ ပန်းချီ စသည်တို့တွင် စိတ်တို့၏ စရိုက်အပြုအမူကို ပို၍ မြင်သာ ထင်ရှားလာစေနိုင်သည်။"[၁]

ဟု ဆိုခဲ့သည်။ အနုပညာရှင်နှင့် အနုပညာ အပြန်အလှန် ဆက်စပ်မှုသဘောကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ပါမောက္ခဦးတင်ရွှေက–

> "စာပေအနုပညာလက်ရာများသည် အနုပညာရှင်၏ ထုတ်လုပ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည် ဟူသော ခံယူချက်အရ လက်ရာများကို အတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့်လည်းကောင်း၊ အနုပညာရှင်၏ စိတ်ပိုင်းအခြေအနေများနှင့်လည်းကောင်း ဆက်စပ်လေ့လာကြခြင်း ဖြစ်သည်။"[၂]

ဟု ဆိုသည်။ အနုပညာလက်ရာနှင့် စာပေအနုပညာရှင်၏ ဘဝအခြေအနေ၊ စိတ်အခြေအနေကို ဆက်စပ်လေ့လာခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဆရာဇော်ဇော်အောင်ကလည်း စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံလေ့လာပုံသဘောကို–

> "စာရေးဆရာတစ်ယောက်၏ စာထဲတွင် သူ့ဘဝလိုအင်ဆန္ဒ၊ သူဖြစ်ချင်တာတွေကို အနုပညာဖြင့် မွမ်းမံပြောင်းလဲဖန်တီး ထည့်သွင်းထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဖရိုက်၏ စိတ်ပညာသီဝရီများဖြင့် ထိုသို့သော လေ့လာမှုများကို လုပ်နိုင်သည်။"[၃]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ ဖရိုက်၏အမြင်ဖြင့် အနုပညာထဲတွင် အနုပညာရှင်၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာဖြစ်စဉ်ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်သည်ဟု ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ 'လက်ရာရှင်၏ စိတ်စေတနာပိုင်း၊ စိတ်နေသဘောထားများအပေါ်၌ အခြေခံ၍ ဝေဖန်ခြင်းဖြစ်သည်။'[၄]

---

[၁] Stonitz, 1960, 467.

[၂] တင်ရွှေ၊ ဦး (ပါမောက္ခ–)၊ ၂၀၁၂၊ ၁၂၃။

[၃] ဇော်ဇော်အောင်၊ ၂၀၀၄၊ ၅၁။

[၄] နန္ဒာသိန်းဇံနှင့်အများ၊ ၂၀၀၄၊ ၁၁၁။

အနုပညာရှင်သည် သူ၏စိတ်ပညာခံစားမှုကို အနုပညာဖန်တီးမှု အတတ်ပညာကို အသုံးပြုပြီး အနုပညာရပ်အသွင်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ အနုပညာရပ်အသွင်သို့ ပြောင်းလဲရာတွင် သင်္ကေတ၊ နိမိတ်ပုံများကိုလည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။ သူ၏အနုပညာတွင် သူ၏စိတ်ဖြစ်စဉ်ကို မြင်တွေ့နိုင်သည်။ အနုပညာထဲတွင် ပါဝင်သော အနုပညာရှင်၏ စိတ်ဖြစ်စဉ်ကို လေ့လာပြီး အနုပညာအရည်အသွေးကို ဖော်ထုတ်သော ဝေဖန်ရေးဟု ဆိုရပါမည်။

၂၊ ၃၊ ၁။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာများနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအခြေခံအမြင်

မောင်ချောနွယ်၏ 'ငါ့ကို ကျားတံဆိပ်ဘီယာ မတိုက်တဲ့နေ့က'[၁] ကဗျာတွင် ကဗျာဆရာ၏ စိတ်ဖြစ်စဉ်ကို ဖော်ကျူးထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ကဗျာဆရာနှင့် သူ၏သူငယ်ချင်းဖြစ်သူတို့သည် အလွန်ခင်မင်ဟန် ရှိပါသည်။ ကဗျာဆရာကိုလည်း အနွံတာခံခဲ့ဟန် ရှိပါသည်။ ကျားတံဆိပ်ဘီယာလည်း အမြဲလိုလို တိုက်ခဲ့ဟန် ရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း ဘီယာတိုက်ရန် ထုံးစံပျက်သောအခါ ကဗျာဆရာက ဤသို့ ဖွဲ့တော့သည်–

"ပြောရရင် တစ်ဘဝလုံးကုန်မယ်

သူ့တစ်ကိုယ်လုံးမှာ

သူဝတ်ဝတ်လာတဲ့ အင်္ကျီပဲကောင်းတယ်

ရှုမျှော်ခင်းတွေပါလို့မို့

သူ့ခြေ၊ သူ့လက်၊ သူ့ခန္ဓာ၊ သူ့စိတ်ဓာတ်တွေတော့

ထားလိုက်ပါတော့

အားလုံးအပျက်အစီးချည်းပဲ

ဝပ်ရှော့ပို့ထား ကားလိုပေါ့

ငါ့ကို ကျားတံဆိပ်ဘီယာ မတိုက်တဲ့နေ့က။

ဒီဘဝမှာ

ဘယ်တုန်းကမှ ကောင်းခဲ့တာလည်းမရှိ

---

[၁] ချောနွယ်၊ မောင်၊ ၂၀၁၂၊ ၉၉။

ဘယ်သူ့အပေါ်မှလည်း ကောင်းခဲ့တာမရှိ
လပေါက် နှစ်ပေါက် တင်ကျွေးခဲ့သူကိုရော
အိမ်တစ်လုံးလုံး ပေးနေပေးသူကိုရော
ကောင်းခဲ့တာမရှိ
သူ့စိတ်နဲ့ ငါ့မျက်နှာကို ငှားငှားပြီးပြောသေး
သူမကောင်းတာကို ဖြည့်ဖြည့်ပြီးပေါင်းနေရသူလို့မသိ
ငါ့ကို ကျားတံဆိပ်ဘီယာ မတိုက်တဲ့နေ့ကပေါ့။
သူမောက်မာလိုက်ပုံက
သူ့အပေါ်ကောင်းခဲ့သူ အပေါင်းအသင်းတွေသေရင်
သူက အလောင်းဖက်မငိုဘူးတဲ့
ဒီအလောင်းက ပြန်ရှင်လာမတဲ့လား
ပြီး
အဲ့ဒီအလောင်းကကော သူ့အလောင်းကိုဖက်ငိုရမတဲ့လား
ငါ့ကို ကျားတံဆိပ်ဘီယာမတိုက်တဲ့နေ့က။
လူ့ဘဝဆိုတာ ခြကုန်းမှာနေရသလို
ခဏခဏရွှေ့ရွှေ့နေရမယ်
မရွှေ့ရင် ခြစားခံရမယ်
ဒါကို ဒင်းမသိဘူး
ဒါကို မသိခြင်းကြီးတဲ့ ဒင်းကို
ခြကုန်းသာ ပို့ထားလိုက်
ငါ့ကို ကျားတံဆိပ်ဘီယာမတိုက်တဲ့နေ့က။
အဲဒီနေ့က
အဲဒီနေ့ကပေါ့

ငါ့ကို ကျားတံဆိပ်ဘီယာမတိုက်တဲ့နေ့ကပေါ့

တရားရုံးမှာ

အမှုမကြီးကြီးအောင် ဆွဲချလိုက်မျက်နှာမျိုးနဲ့

လမ်းထဲကို ဝင်လာတယ်။

အဲဒီနေ့က

အဲဒီနေ့ကပေါ့

ငါ့ကို ကျားတံဆိပ်ဘီယာမတိုက်တဲ့နေ့ကပေါ့

အဲဒီကနဲက

ခုပဲ ဂြိုလ်တစ်ခုခုက ပြုတ်ကျလာသူလိုလို

အခုပဲ လေယာဉ်ပျံတက်တော့မလိုလို

အခုပဲ လက်ထပ်တော့မယ့် သတို့သားလိုလို

အခုပဲ အစည်းအဝေးမှာ အဆုံးအဖြတ်ပေးတော့မယ့် လူလိုလို

စတိုင်တွေ ဂိုက်တွေဖမ်းပြီး

လမ်းထဲက ထွက်သွားလေရဲ့

သူဘယ်လမ်းမှာ နေတယ်ဆိုတာ

သူကိုယ်တိုင်မသိတဲ့ကောင်လေ။"[၁]

'ငါ့ကို ကျားတံဆိပ်ဘီယာ မတိုက်တဲ့နေ့က' ကဗျာကို မကြာမကြာ ပြန်ဖတ်မိခဲ့ပြီး ပြန်ဖတ်မိတိုင်း အလှဓာတ်တစ်ခုခု ကိန်းဝပ်နေတယ်လို့ ခံစားနေမိတယ်။ အဲဒီအလှဓာတ်ဆိုတာ ကဗျာရေးနေတဲ့အချိန် ကဗျာဆရာရဲ့ရင်ထဲမှာ ဖြစ်ပေါ်နေလောက်တဲ့ 'ဆိုးနွံ့စိတ်လေလား'[၂] ဟု မောင်ရင့်မာ(ကျောင်းကုန်း)က ဆိုပါသည်။ ကဗျာဆရာက သူနှင့်လည်ပင်းဖက်ပေါင်းခဲ့သော သူငယ်ချင်းဖြစ်သူသည် ကောင်းတာက တစ်ခုမှမရှိကြောင်း၊ ကောင်းခဲ့တာလည်း မရှိကြောင်း၊ မောက်မာမာန်တက်နေသူဖြစ်ကြောင်း အပြစ်ဆိုခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ပြောသည့်နေ့မှာ ကဗျာဆရာကို ကျားတံဆိပ်ဘီယာ မတိုက်သောနေ့ ဖြစ်ကြောင်း ဆိုပါသည်။ သူငယ်ချင်းအချင်းချင်း နွံ့ဆိုး

[၁] ချောနွယ်၊ မောင်၊ ၂၀၁၂၊ ၁၀၁။

[၂] ရင့်မာ၊ မောင်(ကျောင်းကုန်း–)၊ ၂၀၃၊ ၃၆။

ဆိုးတတ်သော အမူအရာ၊ စိတ်သဘောကို ပေါ်လွင်အောင် ဖော်ကျူးခဲ့သည်။ ဤကဗျာ ရေးစဉ် ကဗျာဆရာ၏ စိတ်အစဉ်တွင် အပြင်လောကတွင် ပြောမထွက်နိုင်သော စကားတို့ကို ဖောက်ထွက်ခွင့်ပေးနိုင်လိုက်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ကဗျာဆရာ၏ မြိုသိပ်နေရမှုစိတ်အစဉ်ကို မြင်တွေ့နိုင်သည့် ကဗျာတစ်ပုဒ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

မောင်သိန်းဇော်၏ 'မိမိကိုယ်မိမိ ခိုးယူပေါင်းသင်းခြင်း'[၁] ကဗျာတွင်လည်း ကဗျာဆရာ၏ အလိုဆန္ဒမပြည့်ဝမှုများကို ကဗျာအဖြစ် ပုံဖော်နိုင်ခဲ့သည်။

သံစူးထားတဲ့
၂၅ နှစ်သားလေး
ကောင်းကင်နှစ်ထပ်နဲ့နေတယ်။
သမံတလင်းတွေကွဲအက်
တစ်ချက်ချင်း၊ အသက်ရှူသံတွေ
သွန်ပစ်နေတာ
အမေရေ ...
ကျွန်တော်နဲ့ကျွန်တော်
မိုင်ပေါင်းများစွာဝေးကွာရ
ကျွန်တော်နဲ့ကျွန်တော်
နှစ်ပေါင်းများစွာခွဲခွာရ
အိပ်မက်တွေ
တချို့မွေးကင်းစမှာသေဆုံး
အားလုံးအတွက်
ကျွန်တော် ကိုယ်လွတ်ရုန်းသွားတာလား။

[၁] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၉၃။

တစ်ခါမှ
မရောက်ဖူးတဲ့ မနက်ဖြန်
မျက်လုံးထဲက တောင်တွေဆီ
သွားဖို့
အခေါက်ခေါက် အခါခါ အမှောင်များ
ဘယ်လိုခုတ်ထွင်လင်းကျင်းပ
(ရိပ်ခနဲ)
မြေကြီးပေါ်မှာ
ငှက်တစ်အုပ်
ကျပ်ကျပ်တည်းတည်း
ပျံသန်းသွား"[၁]

ထိုကဗျာရေးစဉ်ကာလတွင် ကဗျာဆရာသည် ရွှေတိဂုံဘုရားပွဲတော်တွင် 'မန္တလေးသိန်းဇော်' ဇာတ်သဘင်ကပြနေချိန်ဖြစ်ပြီး ခြေထောက်တွင်လည်း သံစူးသောဒဏ်ရာရထားချိန်လည်း ဖြစ်သည်။'[၂] ၂၅ နှစ်သားအရွယ် သံစူးခံထားရသော ကဗျာဆရာသည် ဖြစ်ချင်သောဘဝက ကောင်းကင်နှစ်ထပ်၊ ဖြစ်နေရသောဘဝက ကောင်းကင်တစ်ထပ် ဖြစ်နေခဲ့သည်။ ဆန္ဒနှင့်ဘဝ တစ်ထပ်တည်းမကျမှုကြောင့် ညည်းညူ သက်ပြင်းချသံတို့မှာ သမံတလင်းပင် ကွဲအပ်လောက်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဖြစ်ချင်သော ဆန္ဒနှင့် ဖြစ်နေရသည့်ဘဝကလည်း ခြားလွန်းလှသည်။ စိတ်ကူးများမှာလည်း အကောင်အထည် မဖော်ရသေးမီ ပျောက်ကွယ်သွားကြသည်။ စိတ်ကူးကို တစ်ကိုယ်ကောင်းဆန်စွာ အကောင်အထည်လည်း မဖော်ရက်ပေ။ ထိုအထဲမှ စိတ်ကူးကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကြိုးစားကြည့်ပါသေးသည်။ သို့သော်လည်း မြေကြီးပေါ်တွင် ငှက်တစ်အုပ် ကျပ်ကျပ်တည်းတည်း ပျံသွားသကဲ့သို့ သူ၏စိတ်ကူးတို့သည် မွန်းကြပ်စွာ ထွက်ခွာသွားကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ကဗျာဆရာ မျိုသိပ်ထားသော ဖြစ်ချင်စိတ်တို့သည် ကဗျာအဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ကဗျာဆရာ၏စိတ်ကူးကို အကောင်အထည် ဖော်ပေးသော စိတ်ထွက်ပေါက်ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

---

[၁] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၉၄။
[၂] ပြည့်မင်း၊ မောင်၊ ၂၀၁၆၊ ၉၅။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဝေဖန်ရေးသည် အနုပညာ၏ ကောင်းကွက်၊ ညံ့ကွက်ကို ထောက်ပြကာ အနုပညာ၏တန်ဖိုးကို ဖော်ထုတ်ပေးသော ပညာရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာတွင်ရော၊ မြန်မာမှာပါ ဝေဖန်ရေးအမျိုးမျိုး ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ထိုအထဲတွင် အဆက်အစပ်ပြု ဝေဖန်ရေးလည်း ပါဝင်သည်။ အဆက်အစပ်ပြု ဝေဖန်ရေးသည် အနုပညာရပ်တစ်ခု၏ အတွင်းပိုင်းသဏ္ဌာန်မှအပဖြစ်သော အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ဆက်စပ်ဝေဖန်သော ဝေဖန်ရေး ဖြစ်သည်။ အပြင်ဝေဖန်ရေးဟုလည်း တွင်ခဲ့ပါသည်။ အဆက်အစပ်ပြု ဝေဖန်ရေးထဲတွင် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအမြင်၊ သမိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအမြင်၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအမြင် ဟူ၍ သုံးမျိုး ခွဲခြားလေ့လာကြသည်။ ထိုအမြင်များဖြင့် ခေတ်ပေါ်ကဗျာများကို ချဉ်းကပ်ကာ ခေတ်ပေါ်ကဗျာများ၏ စွမ်းရည်ကို အကဲခတ်နိုင်ပါသည်။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာများသည် ခေတ်ပေါ်အာရုံခံစားမှုများကို အခြေခံကာ ခေတ်ကတောင်းဆိုလာသော လွတ်လပ်သော ပုံသဏ္ဌာန်များဖြင့် ဖွဲ့စပ်ခဲ့ကြသော ကဗျာများ ဖြစ်သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာဆရာတို့ မိမိတို့၏ ခေတ်ပေါ်အာရုံခံစားမှုများကို နေ့စဉ်သုံး စကားလုံးအတွဲအစပ်၊ လတ်ဆတ်သော သင်္ကေတ၊ နိမိတ်ပုံတို့နှင့် ဆက်စပ်ကာ ကဗျာရေးဖွဲ့ကြသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ခေတ်ပေါ်ကဗျာများသည် ခေတ်၏စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေများကိုလည်းကောင်း၊ သမိုင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေများကိုလည်းကောင်း၊ ကဗျာဆရာတို့၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေများကိုလည်းကောင်း လေ့လာစေ့ငုကြည့်နိုင်သည့် ကဗျာများဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

နိဂုံး

အနုပညာနယ်ပယ်တွင် ဝေဖန်ရေးသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ပညာရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဝေဖန်ရေးသည် ကောင်းမွန်အပ်စပ်သော အနုပညာများ ပေါ်ထွန်းလာစေရန် အထောက်အကူပြုသည်။ အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးသည်လည်း ထိုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးသည် အနုပညာလက်ရာများနှင့် စီးပွားရေး၊ သမိုင်း၊ စိတ်ပညာသဘောတို့ ဆက်စပ်မှုပြုကာ အနုပညာလက်ရာ၏ တန်ဖိုးကို ဖော်ထုတ်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင်လည်း အဆက်အစပ်ပြုဝေဖန်ရေးဖြင့် ခေတ်ပေါ်ကဗျာများ၏စွမ်းရည်ကို တတ်စွမ်းသမျှ ဖော်ထုတ်တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ယခုထက် နက်နက်နဲနဲ စေ့စေ့စပ်စပ် ရှာဖွေဖော်ထုတ် လေ့လာတင်ပြနိုင်ပါက ပြီးပြည့်စုံသောစာတမ်းများ ထွက်ပေါ်လာလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ကျော်စိန်၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၀)။ ***စိတ်ပညာသမိုင်းကျမ်း***၊ ပထမတွဲ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

ကျော်စိန်၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၀)။ ***စိတ်ပညာသမိုင်းကျမ်း***၊ ဒုတိယတွဲ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

ချောနွယ်၊ မောင်။ (၂၀၀၄)။ ***ရထားကဗျာရှည်ငါးပုဒ်စုစည်းမှု***၊ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို။

ချောနွယ်၊ မောင်။ (၂၀၁၂)။ ***ကဖေး***။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို။

စိုးဦး (ဒသာန)။ (၂၀၁၀)။ ***အနုပညာအာရုံခံစားမှုနှင့် အနုပညာဝေဖန်ရေး***။ ရန်ကုန်၊ Text River Publishing House.

ဇေယျာလင်း။ (၂၀၁၇)။ ***မြန်မာမော်ဒန်ကဗျာခေတ်ဦး(၁၉၇၀–၁၉၉၀)လေ့လာချက်စာတမ်း***။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မြန်မာစာဌာန။

ဇော်ဇော်အောင်။ (၂၀၀၄)။ ***ဖတ်စာ***။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို။

တာရာ၊ ဒဂုန်။ (၁၉၆၇)။ ***စာပေသဘောတရား၊ စာပေဝေဖန်ရေး၊ စာပေလှုပ်ရှားမှု***။ ရန်ကုန်၊ နံ့သာတိုက်။

တင်ရွှေ၊ ဦး (ပါမောက္ခ–)။ (၂၀၀၂)။ ***စာပေနှင့် စာပေသဘောတရားအဖွင့်***။ ရန်ကုန်၊ ရူပံစာပေ။

တင်ရွှေ၊ ဦး (ပါမောက္ခ–)။ (၂၀၁၂)။ ***အရိပ်ပန်းစာပေသဘောတရားဆိုင်ရာစာတမ်းများ***။ ရန်ကုန်၊ အိပ်မက်ဦးစာပေ။

၂၀ ရာစု အကြီးကျယ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်များ။ (၂၀၀၅)။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်။

နန္ဒာသိန်းဇံနှင့်အများ။ (၂၀၀၄)။ ***အနုပညာဆိုင်ရာ ရသစာတမ်းများ***။ ရန်ကုန်၊ ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန။

ပြည့်မင်း၊ မောင်။ (၂၀၁၆)။ ***မြန်မာခေတ်ပေါ်ကဗျာလက်ရွေးစင်***။ ရန်ကုန်၊ ရွက်စိမ်းစာပေ။

ဘုန်းနိုင်၊ (တက္ကသိုလ်)။ (၁၉၉၄)။ ***ခပ်သိမ်းကလျာ ရှုဖွယ်သာတည်း***၊ (ပထမတွဲ)။ ရန်ကုန်၊ ရေတမာစာပေ။

ဘုန်းနိုင်၊ (တက္ကသိုလ်)။ (၂၀၀၄)။ ***ဘုန်းနိုင့်အတွေး၊ ဘုန်းနိုင့်အမြင်***။ ရန်ကုန်၊ ကံ့ကော်ဝတ်ရည်စာပေ။

မျိုးသန့်။ (၂၀၁၇)။ ***ခေတ်ပေါ်ကဗျာနှင့် စိမ်းစိုသောလမ်းကလေး***။ ရန်ကုန်၊ နှစ်ကာလာများ။

မြဇင်။ (၂၀၁၇)။ ***ကဗျာ့နရီနှင့်နိမိတ်ပုံ***။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို။

မြဝင်း၊(ဒဿန)။ (၂၀၀၃)။ ***ဒဿနစာတမ်းများ***။ ရန်ကုန်၊ မုံရွေးစာစဉ်။

မြသန်းတင့်နှင့်အများ။ (၂၀၀၃)။ ***နှလုံးသားထဲက ဆရာ၊ ဆရာမများ***။ ရန်ကုန်၊ မြရတနာစာပေ။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ(၇)။ (ပဉ်–ဗီး)။ (၁၉၆၃)။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

ရင့်မာ၊ မောင်(ကျောင်းကုန်း–)။ (၂၀၁၃)။ ***လွတ်လပ်စွာလွမ်းဆွတ်ခွင့်***။ ရန်ကုန်၊ အလင်္ကာ စာအုပ်တိုက်။

ရွှေး၊ ကို။ (၂၀၁၆)။ ***ရန်ကုန်ကို အလစ်မပေးနဲ့ ဒေလီယာကဗျာများ***၊ ရန်ကုန်၊စိတ်ကူးချိုချို။

သုခမိန်လှိုင်။ (၂၀၁၄)။ ***ရာဇဝင်***။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို။

သစ္စာနီ။ (၂၀၀၇)။ ***မော်ဒန်ရှင်းတမ်းနှင့် မြန်မာကဗျာဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှု***။ ရန်ကုန်၊ နေမျိုးစာပဒေသာ။

အောင်ဘညို။ (၂၀၁၆)။ ***တောမီး***။ **ရန်ကုန်၊** *နှစ်ကာကဗျာများ*။

အောင်သင်း။ (၂၀၀၂)။ ***စဉ်းစားစရာလေးတွေ***။ ရန်ကုန်၊ ဇွန်ပွင့်စာအုပ်တိုက်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Stolnitz, Jerome. (1960). ***Aesthetics and Philosophy of Art Criticism***. Cambridge: The Rierside Press.

The New Encyclopedia Britannica, Volume-17 (15th Edition).(1975). U.S.A Encyclopedia Britannica, Inc.

Tillman, Frank A. and Steven M. Chau (1969). ***Philosophy of Art Aesthetics***, New York, Harper and Row Publisher.

နောက်ဆက်တွဲ

Since the Greeks, such works have been studied their relation to society. The biography of the artists, at least in the visual arts and literature, is a subject of interest as far back as the sixteenth century. The historical analysis of literature is to be found at the beginning of the eighteenth century. The rise and growth of eontexual criticism is probably the most striking development in the history of criticism since the middle of the nineteenth century Stonitz, Jerome, 1960, 450	
Born on April 11, 1828, at Vouziers, in the Ardennes. He devoted himself to preparing his two dissertations for the doctorate in literature: De Personis Platonics (concerning Plato's Characters). The New Encyclopedia Britanannica 1975, 992-993.	
The psychological approach to art, then, draws upon the life of the artist. But it can done more then this. It can bring to bear upon the work what psychology has learened motivation and personality. In this way, too, it can clarity the behavior of characters in drama and the novel, symbols in literature and paintings, etc. Stonitz, Jerome, 1960, 467	